

**Dissertatio inauguralis de virgine ascitica post paracenthesin purpura
maligna exstincta ... / [Johann Gotthelf Moebius].**

Contributors

Moebius, Johann Gotthelf, 1701-1785.
Schacher, Polycarp Gottlieb, 1674-1737.
Universität Leipzig (1409-1953)

Publication/Creation

Lipsiae : Literis Immanuelis Titii, [1725]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/rqu5wz28>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

Q. D. B. V.

DISSERTATIO INAUGURALIS
DEVIRGINE ASCITICA
POST PARACENTHESIN
PURPURA MALIGNA
EXSTINCTA,

QVAM

AVCTORITATE

GRATIOSISSIMAE FACULTATIS MEDICAE
SVB PRAESIDIODN. D. POLYCARPI GOTTLIEB
SCHACHERI,PROFESS. MED. PRIMAR. ET ORDINIS
SVI DECANI,PATRONI ATQVE PRAECEPTORIS SVI
OMNI VENERATIONIS AC PIETATIS CVLTV
PROSEQUENDI,PRO DOCTORIS GRADV
ET SVMMIS IN MEDICINA HONORIBVS
ET PRIVILEGIIS
RITE IMPETRANDISIO. GOTTHELFF MOEBIVS,
LEISNIGA-MISNIC.

MEDICINAE BACCALAVR.

PVBLICO EXAMINI EXPONET

D. IV. IVL. MDCCXXV. HORIS LOCOQVE CONSVETIS.

L I P S I A E,
LITERIS IMMANVELIS TITH.

VIRIS
PRAENOBILISSIMIS, CONSULTISSIMIS,
EXCELLENTISSIMISQVE,
DOMINO
D. CHRISTIANO HENRICO
BAVERO,

IVRIS CONSULTO CONSUMMATISSIMO,
SERENISSIMI AC POTENTISSIMI POLO-
NIARVM REGIS ET ELECTORIS SAXONIAE CONSI-
LIARIO AVLAE ET IVSTITIAE LONGE
GRAVISSIMO, &c.

DOMINO
IOH. GEORGIO TISCHERO,

IVRIS CONSULTO FAMIGERATISSIMO,
POTENTISSIMI REGIS POLONIAE ET
ELECTORIS SAXONIAE CONSILIARIO AVLAE
DIGNISSIMO,

EIVSDEMQUE MAIESTATIS CONIVGIS SERENISSIMAE
SECRETARIO INTIMO, &c.

MAECENATIBVS AC PATRONIS
MAGNIS,

AFFINIBVS SVIS SUMMO PIETATIS
CVLTU VENERANDIS.

VIRI PRAENOBILISSIMI, CONSVL-
TISSIMI, EXCELLENTIS-
SIMIQVE,
DOMINI PATRONI RELIGIOSIS-
SIMA MENTE DEVENERANDI,

*Ore a majoribus jam intro-
ducto, specimina, quæ in Aca-
demiis eduntur, quo in Pa-
tronos suos Clientes affe-
ctum deditissimum declarent, Viris plerumque Ma-
gni Nominis consecrantur. Exoptata mihi jam
contin-*

contingit occasio, qua animum meum devinctissimum
VOBIS, PATRONI MAGNI, publice pro-
bare audeo. Meditationes, inundationis micro-
cosmi speciem describentes, quas VESTRAE be-
nevolentiae inundatione benignissime reficere velitis,
omni qua par est, reverentia offero. Tenuitatem
chartacei muneris, in tesseram meae in VOS piet-
tis oblatis, potius ex animo inscribentis, quam ex
rei ipsius pretio ut aestimetis, favoreque VESTRO
ac Patrocinio sublevetis, omni, qua possum, animi
submissione contendo. Nostis optime illud, quo me
unice solor, veriverbium: Quum copia thuris de-
sit, litare mola salsa licet. Ceterum Altissi-
mum hujus universi Gubernatorem & rerum hu-
manarum Praesidem piis precibus suspiriisque
flagito, ut VOS, VIRI CONSULTISSIMI,
publico bono natos, in Reipublicae emolumentum,
Patricae

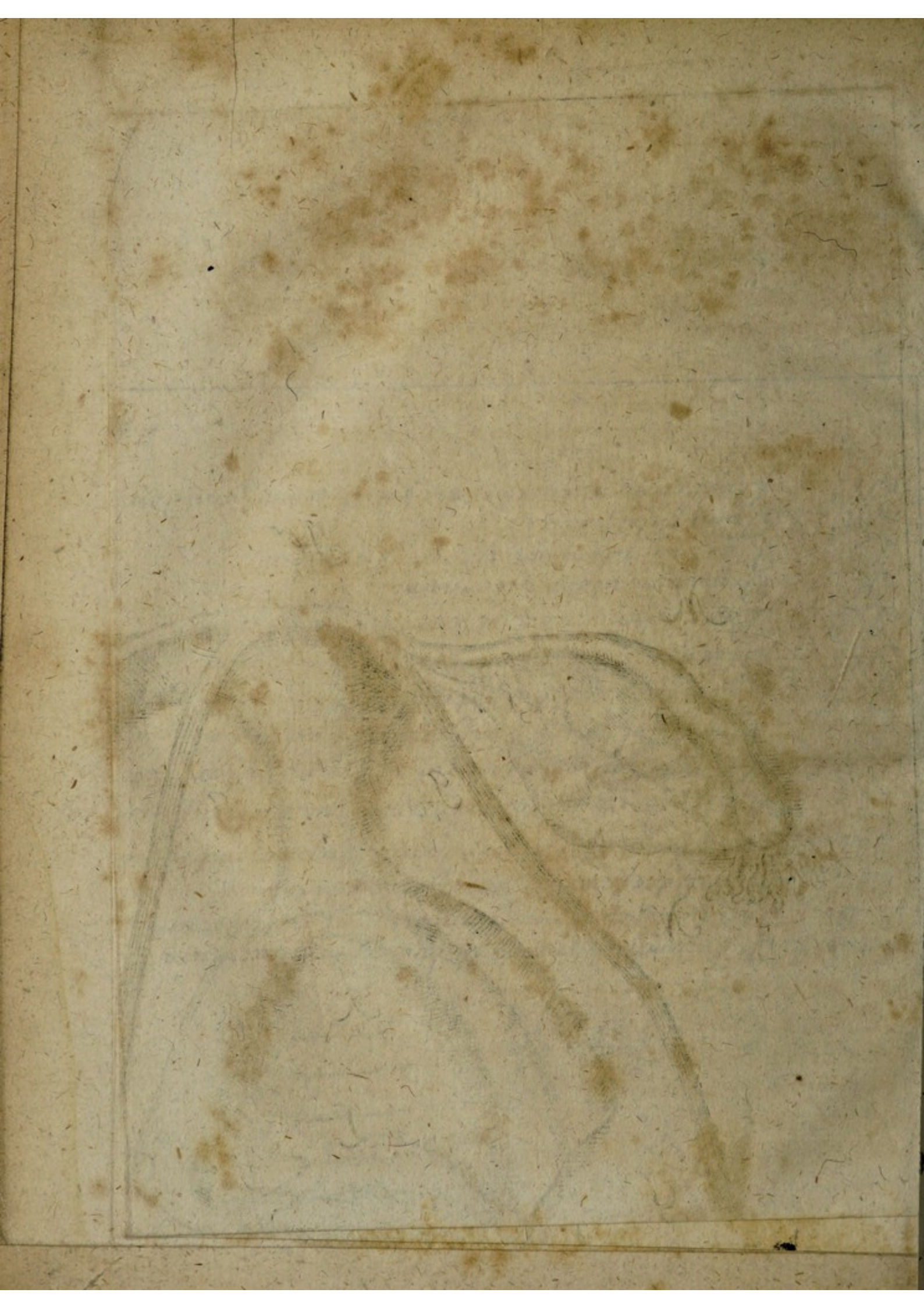
*Patriæ ornamentum, justitiæ administrationem, ac
Clientum, inter quos & ego pace VESTRA, meum
profiteor nomen, solatium, per innumeros annos so-
spites ac incolumes una cum splendidissimis Familiis
conservare velit, qui me Vestro Favori ac Patro-
cinio, auro mihi cariori, commendo, semper fu-
turus*

VIRI PRAENOBILISSIMI, CON-
SVLTISSIMI, EXCELLENTIS-
SIMIQVE,
DOMINI PATRONI RELIGIOSIS-
SIMA MENTE DEVENERANDI,
TANTORVM NOMINVM

*Dabam Lipsiæ d. 3. Jul.
MDCCXXV.*

cultor æternum devinctissimus

IO. GOTTHELFF MOEBIUS.

C A S V S.

Uella sedecim annorum, corporis & temperamenti phlegmatici, dolore imi ventris præter omnem opinionem corripiebatur, quem uti aptis verbis exprimere haud poterat, ita is eam modo vehementius, modo levius adfligebat. Interea temporis abdomen paulatim extu-

mescebat, ita, ut multi puellam esse gravidam existimaverint, famæque ejus non levem maculam adperserint. Eam suspicionem tumor consuetum graviditatis terminum excedens, & ad aliquot annos protractus, penitus debebat, potiusque majora indies capiens incrementa, incredulos docebat, ægram ascite laborare. At vero contumacissimæ indolis erat hydrops hicce; etenim neque purgantium, neque diureticorum, neque aliorum remediorum usus ægræ quicquam solaminis attulit, nedum a malo eandem liberavit. Quo fieri aliter non poterat, quam ut abdomen diuturnitate temporis, congestarumque aquarum mole ad crepaturam pene usque expanderetur; siquidem crassities ejus quatuor fere ulnas Lipsienses efficiebat. In hoc statu miseriarum plenissimo constituta per totum morbi decur-

sum ob vigentem cibi appetitum bene comedebat, sitim vix moleſtam modica cereviſiæ quantitate ſedabat, alvus officii ſui memor ſingulis diebus erat aperta, urina pauca plerumque ſaturata rubedine tinctâ promanabat, ſudor ſponte ſua nunquam, ſudoriferorum virtute ægerrime e corporis peripheria ſtillabat, menſes nunquam fluxerant, pedes colluvie ſeroſa tumebant ac ſplendebant, reliquæ corporis partes externæ extenuatæ quidem erant, ſed extrema tabe haud adfectæ. Inprimis autem ſpirandi difficultas perferri vix poterat; præterquam enim quod jam dudum neque alterutri lateri, neque dorſo incumbere valuit, protinus ob eum corporis ſitum in præſentaneum ſuffocationis periculum incurrens, ſane etiam res eo tandem devenit, ut tres ante obitum menſes ſomnum capere in lecto nequiverit, niſi genibus flexis innixa, corporeque anteriora verſus inclinato, ac capite ſubſtratæ culcitæ impoſito, eum corporis ſitum globolum æmularetur, quem olim in utero materno ſervaverat. Summis itaque anxietatibus obruta, & tantum non oppreſſa, atque id mali tres annos cum dimidio perpeſſa, ad paracentheſin, tanquam ultimum hydropicorum aſylum confugiebat, qua non infeliciter inſtituta, intra trium dierum ſpatium quadraginta ſeptem aquarum menſuræ tanta cum euphoria ſeparatis temporibus per canulam in abdomine relictam extrahebantur, ut liberius longe reſpiraret, dorſoque incumbens blande dormiret, & non ſine appetitu cibo potuque uteretur. Sed enim vero quarto die nondum elapſo, inopinata febre exanthematica, anxietatibus ſummis, & interſperſis deliriis ſtipata, infeſtabatur, purpura rubra æque ac alba ex univerſo corporis habitu affatim erumpente. Gravia ea ſymptomata ulteriorem aquarum evacuationem prohibebant, præci-

præcipue cum ob situm cannulæ relictæ mutatum, oppositum abdominis latus denuo perforare necessitas postularet, atque insuper vires attritæ febris atrocitati ferendæ pares amplius haud essent, quin potius tandem ita succumberent, satis ut ægra octavo post operationem die cedere cogere-
tur. Post beatum ejus obitum dissecto abdomine circa aperturam paracenthesi factam, vestigium nullum inflammationis, nedum sphacelosæ corruptionis, comparebat, at residuæ aquæ mensuræ novendecim ibidem collectæ inveniebantur, & pelvim occupabat tumor stupendæ magnitudinis. Is autem erat non nisi ovarium sinistrum insuete expansum, utrumque exilem mole sua cooperiens. Tunicæ idem amicientes laxæ admodum erant crassæque, in peripheria hinc & illinc aperturis satis patentibus, serumque plorantibus, in conspectum prodeuntibus. Tunicis incisis, blanderque reclinatis, plurimæ vesicæ variæ magnitudinis sero turgidæ, ac numerosissimis vasis sanguifluis ornatæ, quas hydatides vocant, in oculos incurrebant, quarum maiores ovi anserini magnitudinem æquabant : vti quævis in adjecta icone luculentius conspici queunt. Diaphragma alte in thoracem adscenderat, utpote quod in sinistro latere ad secundam, in latere dextro ad tertiam costam erat protensum, ibidemque fibrillarum ministerio pleuræ adnexum. Reliqua viscera tum in thorace, tum in abdomine bene satis constituta nihil memoratu digni exhibebant, exceptis saltem pulmonibus, qui lurido erant colore. Ceterum quantumvis aqua ex abdomine exempta satis videretur limpida, evaporationi tamen exposita mox in substantiam pinguem coalescebat, ita, ut partem unam aqua evaporatione abacta, tres vero partes residua portio sebacea efficeret.

R E S O L V T I O.

§. I.

Quemadmodum minima scintillula gliscendo interdum incendio vasto fomitem præbet; ita idem in plerorumque graviorum morborum generatione observare est. Etenim eorum scintillulæ sunt sæpe minimæ, vixque perceptibiles, quæ tamen pro diverso genio suo jam repente, jam lente morbum accendunt. Ad posteriorem classem jure meritoque refertur hydrops, quo puella laboravit. Equidem nonnunquam hydropysis intra paucorum dierum vel hebdomadam spatium generatur, & pene ad *αἰκμήν* perducitur; uti inprimis in hydrope, quem febris comitem habet, frequenter animadvertere solemus: alio tamen tempore lenta admodum est ejusdem generatio, a minimis vix definiendis principiis oriunda. Sane nostra ægra in principio morbi de, nescio quo, ventris imi dolore conquerebatur, ex quo, me judice, vix Oedipus hariolari potuisset, eum fortassis a latentis hydropyseos causa natales suos deducere. Progressu temporis in ima & laterali abdominis parte tumor durus, & nonnihil dolorificus efflorescebat, qui etiam tactu explorari poterat, nonnisi obscurissimis indiciis ovarii tumorem, nedum ejusdem hydropem declarans. Pedetentim abdomen totum intumuit, multisque imposuit, sibi ut persuaderent, puellam esse gravidam. Tandem inmodica colluvie serosa cum imus venter cum pedibus enormiter expanderetur, nemo non hydropem lente generatum optime cognoscebat.

§. II.

Equidem vocabulum hydrops civitate latina est donatum, atque Germanis dicitur *die Wassersucht*, idem ta-

men

men originem suam debere Græcis, binisque vocabulis constare, quorum unum ὕδωρ, aqua, alterum ὤψ, oculus siue facies audit, plerorumque onomatologorum est sententia: tametsi nec ii in definienda hujus origine plane concordēs sint atque unanimēs. Parum vero referre videtur, quantumque quis amplectatur sententiam; Siquidem nec data etymologia affectus præsentis naturam exhaurit. Numne enim omnium hydropicorum facies est aquosa, aut anne hydrops semper oculis cerni potest? id ego non facile asseruerim. Ceterum cum aqua princeps hujus affectus sit causa, ab ea quoque hydrops recte suam mutuatur denominationem; hinc etiam Latinis aqua intercus, error lymphaticus, HELMONTIO languor lymphaticus, ros humidus, atque sic porro, dicitur. Etenim hydrops est non nisi copiosi seris congestio, pro partis affectæ constitutione nunc tumorem, nunc alia, eaque gravia ac lethifera excitans symptomata.

§. III.

Apposite satis hydrops abs nonnullis diluvium microcosmi nuncupatur. Quemadmodum enim quondam diluvium globum macrocosmi inundabat, mortaliumque improbitatem aquis ultricibus immergebat, aut idem certa saltem prata, agros, pagos ac civitates devastat: ita sævissimum illud microcosmi diluvium summa cum ferocia modo totum corpus, modo partes saltem quasdam obruit, vitaliaque suffocat. Siquidem hydropem in universalem & particularem recte dispescunt practici; illius exemplum anasarca seu leucophlegmatia, hujus hydrocephalus externus æque ac internus, hydrops thoracis, pericardii, mediastini, tumor pedum vel manuum œdematosus, hydrocele, pluresque hydropis species, in abdomine quæ observantur, præbent.

præbent. Equidem lymphæ in abdominis cavitate majori minorique quantitate collecta hydropem proprie designare videtur, quem alii specialissime ascitem nuncupant, sedulitamen rerum medicarum observatores jamdudum alias insuper describere species. Ut enim nihil de hydrope (a) uteri, (b) tubæ Fallopiæ, deque hydromphalo, aut de hydrope intra peritonæi (c) duplicaturam vel intra duas (d) omentî lamellas, marsupii veluti in modum formatas, vel in peculiari sacco membranaceo genito dicam; qualia exempla memoratu digna infra citati auctores tradunt: saltem in præsentî ascitis, hydropis ovarii, ut & tumoris pedum œdematosi contemplationi, utpote qua triplici hydropis specie laboravit nostra, nonnihil inhærebimus.

§. IV.

Et quidem, quod ad ovarii hydropem attinet, sane ex historia supra data elucescit, ovarium tantæ fuisse molis, ut lanci impositum sex circiter libras pondere æquaverit: præterea tunicam naturalem, aut, si mavis, binas pelliculas ovarium cingentes crassitie multum superasse, atque hac remota numerosissimas vesicas, latice seroso repletas, magnitudine varias, pellucas, vasisque sanguineis purpureo colore tinctis conspersas, oculis se obtulisse, easque tumorem illum effecisse. Equidem RVYSCHIVS, (e) VA-

TERVS,

(a) HILDAN. C. 2. Obs. 56. M. N. C. D. I. A. 3. Obs. 305. D. II. A. 5. Obs. 67. HORST. Oper. T. 2. L. 4. Obs. 53.

(b) M. N. C. D. 2. An. 2. Obs. 95. D. 3. A. 9. 10. Obs. 191.

(c) SENNERT. Paralip. ad L. 3. Med. Pr. C. 17. STALPART van de WIEL. Obs. rar. Med. Anat. Chir. C. 2. Obs. 28. JOB van MECKREN Obs. Chir. C. 52. Mangett. Bibl. Med. Pr. Libr. VIII. p. 970.

(d) HORST. Op. Med. T. 2. L. 2. Obs. 4. BONET. Anat. Pract. LIII Sect. 21. Obs. 12.

(e) Obs. Medic. Chir. 17.

TERVS, (f) aliique (g) de arte medica bene meriti, similes prorsus ovariorum tumores delineant, figurisque æneis illustant, tamen uti eos nonnisi in iis, quæ matrimonii vinculis fuere junctæ, aut quæ jam pepererunt, observare; ita omnes fere ancipites hærent, an etiam virgo huic adfectui sit obnoxia. Quandoquidem ovulum unum alterumque aura genitali imprægnatum, ac paulatim ab ovario separatum fomitem hujus mali post se interdum relinquere, veri est simillimum. Quoniam enim istiusmodi ovuli fœcundi separatio, transitusque ejus in alterutrum ovi ductum sine insigni humorum turgescencia, pellicularumque dehiscencia, animo concipi nequit, facile fieri potest, ut vitalis humorum motus interdum impediatur, ita, ut lymphæ paulatim in ovario congesta idem in tumorem majorem minoremque elevet atque diducat. Nihil jam ut de graviditate partuque dicam, quibus identidem vitalis humorum motus in ovario subinde conturbatur. Istas autem mutationes virgines cum non æque experiantur, eas nec in hydropem ovarii delabi, haud pauci existimant. Sed enim vero uti hujus adfectus multiplices observantur causæ, atque virgines ab aliis hydropis speciebus haud sunt exemptæ, vix ratio patet, cur virginem propterea pro suspecta habere velimus, si id mali eidem acciderit. Consistentem hac in re habeo SENNERTVM, quippe qui hujus asserti veritatem memorabili exemplo probat; neque vero obser-

B

vatio-

(f) Dissert. de graviditate apparente.

(g) BRENDÉL. Diff. de hydropse Ovarii. M. N. C. D. 2. A. 9. p. 171. D. 2. A. 9. p. 234. Dec. 2. A. 10. p. 66. SCHENCK. Obs. L. 3. MANGETT. Biblioth. Med. Pr. L. VIII. p. 969. HOFFMAN. Disquis. Anat. Pathol. p. 115. 116.

vationem nostram nauci faciendam esse opinamur, utpote qua pariter docemur, virginum quoque ovarium unum alterumque interdum in insignem tumorem hydropicum excrefcere.

§. V.

CL. RVYSCHIVS præsentem adfectum sub titulo hydropis ovarii describit, & insuper virginis ex hydrope ascite denatæ meminit, in cujus abdomine non nisi vesicæ innumerabiles, humore tenaci & glutinoso repletæ, fuerunt deprehensæ, quarum nonnullæ pugni minoris, aliæ nucis juglandis vel avellanæ magnitudinem æquarunt. Sunt contra alii, qui opinantur, præmemoratos tumores hydropis nomine nequaquam esse insigniendos, sed rectius istiusmodi vesicas sero repletas pro meris hydatidibus haberi, easque hydropem constituere non posse, quamvis serum pelliculis inclusum hæreat. Hanc distinctionem probe observans CL. SCHORKOPFF (h) eum saltem tumorem nuncupat ovarii hydropem, quando interna ovarii substantia consumpta integumentum saccum duntaxat amplum format, extravasatum serum complectentem: id quod paulo rariore observatione illustrat. Sane ex dissensu illo id saltem apparet, quod auctores in re conveniant, ratione autem denominationis dissentiant. Id vero in arte medica versatis ignotum esse nequit, jam dudum medicos saccatum quoque descripsisse hydropem; quo de imprimis CL. MERCKLINVS (i) ex instituto egit, matris suavissimæ ex eo mortuæ, aliorumque exemplis eum ipsum adfectum illustrans: ad quem brevitatis ergo benevolum lectorem remitto. Atque

(h) Dissert. de hydrope ovarii muliebr. Basil. 1685. habit.

(i) Dissert. de hydrope saccato, habit. Altdorfi, D. VIII. April. 1695.

que laudatus auctor amplissimæ vesicæ, insigni colluvie serosa repletæ, inque abdomine inventæ ortum ab ipsa lympha deducit. *Hic ichor, inquit, interveniente vaporazione per calorem improporcionatum in vesiculam attollitur, relicta in ea aliqua illius portione, quæ hac ratione tenuissimo membranaceo folliculo obducitur, idque ex necessitate materiæ, simili propemodum modo, quo ex saponata aqua insufflatione per fistulam stramineam facta, bulla exsurgit.* At enim vero an ab aqua saponata flatu in vesicam vacuum extenuata ad serum in abdomen effusum, & inæquali motu exagitatum, nec in vesicam expansum, sed tunicæ fatis crassæ inclusum adeo commode argumentari possimus, animi omnino pendeo; veri mihi videtur longe similis, hydatidem interdum adeo enormiter processu temporis expandi, ut saccum tantæ amplitudinis formare, & hydropem ascitem efficere queat. Hæc autem saltem eum in finem adducuntur, ut clare pateat, ad hydropem non necessario hydatidis rupturam requiri, sed insignem ejus expansionem eidem sufficere, proptereaque nec eos erroris adeo esse arguendos, qui tumorem mole insignem, & ex multiplicibus hydatidibus coagmentatum hydropem nuncupant.

§. VI.

Parum proinde referre videtur, si præsentem ovarii adfectum hydropem, siue hydatidum congeriem quis adpellare malit, potius e re erit, nonnihil indagare, quæ partes ovarii in hydatides fuerint mutatæ. Equidem me non latet, non paucos inprimis ad laudati RVY-SCHII, (k) mentem existimare, vasorum sanguiferorum

B 2

extre-

(k) Thef. anat. 6. explic. tab. 5. f. 3. 4. 5. 6.

extremitates mucoso humore explicatas hydatidum naturam induere; neque vero ignoro, quæ dubia contra hanc sententiam moveantur a CL. BOERHAAVE; (1) atque insuper notum satis est atque perspectum, multos hydatidum originem modo a glandulis, modo a vasis lymphaticis derivare, tamen, uti quælibet hypothesi probabilitate haud caret, atque hydatidum membrana fortassis jam ab hac, jam illa parte originem suam mutuatur, ita a veritatis tramite me non ita deflexurum fore confido, si adferuerim, ovula præsentis in casu in hydatides quoque fuisse mutata. Quod si enim interdum totius ovarii substantia colluviei ferossæ acritudine paulatim consumitur, ita ut nonnisi integumenta externa saccum aquam comprehendentem effingant, veritati maxime est consentaneum, subinde ovula infarctu feri diduci, & si quid rudimenti futuri embryonis ibidem asservetur, in liquamen aquosum dissolvi, hydatidesque formari; præcipue cum præter hydatides in ovario supra descripto observatum fuerit prorsus nihil. Equidem CL. BRENDÉLIVS eos, qui hydatides ovulis annumerant, imperitiæ insimulare haud veretur, tamen, si, quæ tradit signa discrimen utriusque partis indicantia, ad veritatis libram expendo, non est, ut credam, hydatidum primordia ab ovulis deducenda non esse. Laudatus autem vir id potissimum discriminis in iis partibus observat, quod ovuli lympa igne in naturam albuminis concreascit, hydatidum liquor non æque. Ita enim ovuli lympham describens loquitur: *Quem quidem liquorem facile conspiciamus licet, si ovaria in aquam ferventem, quoad satis visum fuerit, conjiciuntur, quæ postea exempta, liquorem instar albu-*

(1) Epist. anat. ad CL. RVYSCHII de fabrica glandular. p. 40.

albuminis cocti, ovaque exiguae magnitudinis produnt & ostendunt. Atque hac ratione facile sese ab hydatidibus, in ovariiis subinde conspicuis, disjungunt, utpote quarum liquor coctione non indurescit, & tunicas, quibus amittuntur, laxius coherentes habent. Verum enim vero si hæc veri speciem præ se ferunt, fortassis hydatides, quæ in nostræ ovario observatæ fuere, ovulis non inepte accensentur, utpote quarum lymphæ non tenuis erat, & fluida, sed igne in substantiam pinguem, eamque copiosam & solidam facile condensabatur. Et si etiam hydatidum lymphæ interdum tenuis admodum, membranæque, quibus cinguntur, paulo laxioris texturæ animadvertuntur, tamen ovulum in hydatidem mutatum dum indicat statum præternaturalem, eo ipso naturalis ejus dispositio haud difficulter immutabitur. Ac profecto cum ovuli pelliculæ secundum consuetas naturæ leges non modo lympham complectantur, sed & gestationis tempore ita explicentur, ut foetum perfecte formatum cum consociata lymphæ amplexu suo foveant, ratio vix conspicitur, quare ovulorum in hydatides degenerationem adeo morose negare velimus.

§. VII.

Cum autem conceptio & graviditas ob rationes supra memoratas locum haud inveniatur, proptereaque causæ ab iis pendentes, & hydatidibus occasionem subministrantes, in præsentī attentionem mereantur nullam, de aliis dispicere convenit causis, a quibus probabiliter hujus mali origo ducenda est. Sane puellam phlegmatici fuisse temperamenti, ex historia morbi constat. Quemadmodum vero ejusmodi subjectorum humores ad lentorem sunt proclives: ita is emanatione mensium, qua laboravit puella, ad cachexiam fere usque fuit adductus.

ctus. Etenim purgatio menstrua id commodi parit sexui
sequaliori, ut non modo sanguine separatis temporibus per
genitalia excreto, æquilibrium partes solidas inter & flui-
das factum tectumque conservetur, verum insuper etiam,
si quæ quisquiliæ in sanguine oberrent, non sine summo
œconomix animalis commodo simul evacuentur. Contra
excretionem ea sanguinea quamcunque demum ob causam
impedita, luxuriantes humores receptaculis suis sunt oneri,
iisdemque languorem conciliant: quo fieri solet, ut sanguis
ab excrementitiis moleculis non rite repurgatus, nec vigen-
te organorum motu decenter exagitatus lentescat, lentore-
que suo obstructionibus non ineptam præbeat causam. Sa-
ne ex mensium emanatione vel obstructione hydropem ipsum
generatum medicinæ antistites jamdudum descripserunt,
pluribusque observationibus illustrarunt; ut ideo verita-
ti satis sit consonum, defectum lunaris tributi ovarii tumo-
ri occasionem dedisse. Quemadmodum vero in unius mor-
bi generationem varia interdum causæ amice conspirant;
ita a ratione nequaquam est alienum, vita sedentaria, qua
tanquam netrix impense delectabatur, humorum lentorem
non parum fuisse auctum. Quandoquidem id extra dubi-
tationis aleam positum esse arbitror, convenienti musculo-
rum motu interspersa vascula sanguiflua conquassari, len-
te progredientem sanguinem attenuari, inque citatiorem
motum cieri, eoque effici, ut se- & excretiones melius lon-
ge procedant. Vitam vero sedentariam amantium muscu-
li dum etiam vigiliarum tempore justo diutius quiescunt,
humores motore eo destitutos magis lentescere, nemini ob-
scurum esse potest. Vt nihil jam de minus provido cibi
potusque usu dicam; paupercula namque erat, & appeti-
tu vigente in iis eligendis non ita scrupulosa erat, vel esse
pote-

poterat. Neque commemorabo mœrorem et angorem animi, quo tum inprimis adficiebatur nostra, cum incremente abdominis tumore in graviditatis suspensionem veniret. His enim & similibus corpus succis impuris impleri, viresque ejus frangi, rem accuratius perpendenti cognitu difficile esse nequit.

§. VIII.

At vero sic nondum adparet ratio, cur sanguis lentore peccans præcise in ovario, non æque in alia parte vicina vel remota, tumorem excitaverit. Profecto ea in re ardua si quicquam dari licitum mihi est, putarim, particularem ejusmodi tumorem particularem quoque agnoscere causam, quæ modo sanguinis circulantis, modo partis organicæ speciali dispositioni debetur. Etenim quamdiu humores etiam impuri diametro vasorum respondent, vasaque ipsa tanta vi motrice pollent, ut admissos humores urgeant, propellantque, tamdiu humoris stasis, & ab ea oriundus tumor animo concipi nequit. Jam vero sanguis impurus e corde projectus, perque vasa universi corporis distributus ubique locorum fortassis non est ejusdem plane indolis; quid enim impedit, quo minus sanguis in arteriolam influens, una alteraque justo crassiori molecula sit onustus, quarum deinceps intuitu is per vasculum, cujus diameter minor est diametro transfluentis liquoris, trahi commode nequit, quin stasi sua tumori occasionem det. Neque vero spicula salina commemorabo, e quibus unum alterumque fortuito casu extricatum particularis cujusdam vasculi poro infigitur, eidemque pressione subsequenter, impulsiveque humoris altius intruditur, & quidem non sine dolore, non sine tubuli male adfecti, vicinorumque vasculum strictione spasmodica, vitalem sanguinis motum impedi-

quid-

quisquam facile negaverit, vim motricem non semper æqualiter per quaslibet partes organicas esse diffusam, cum certe partis cujusdam vigor jam culpa fluidi nervorum non rite influentis, jam refrigeratione, jam pressione, aliisue causis minui infringique possit & soleat. Quare partis cujusdam tubulos plus vel minus languidos stasi & congestioni pravi lentique humoris multum favere, sponte sua elucescere arbitror. Simile quid probabiliter ovario accidit, atque ideo mirari non convenit, si idem ex microcosmi oceano pravos humores veluti imbibierit, iisdemque domicilium præbuerit. Et, nisi fallor, laticis hujus stasis effecit, ut poruli vasorum nimis humectati laxatique ultra diametrum naturalem fuerint ampliati, ampliati que plus justo copiosiore lympham in membranacea ovulorum receptacula eructaverint. Uti vero guttulam guttula trudit pellitque, ita certe a sanguine, cursu non interrupto, adfluente dum serosæ particulæ in parte istiusmodi morbosa separantur, atque per patentiores vasorum poros transcolantur, non potest non effusa lymphæ congeri, auctaque vesiculas diducere & expandere, & quidem sine harum præsentaneo rupturæ vel extenuationis periculo. Quoniam enim non subitanea, sed sensim paulatimque facta est expansio, & vesiculæ succis vitalibus & nutritiis scatent, certe dum dilatantur, nutriuntur, dum nutriuntur, crescunt, atque hac ratione eadem interdum insignem amplitudinem & crassitatem adipiscuntur. Interim non facile adseruerim, uno eodemque tempore omnia ovulorum receptacula id male experta fuisse, sed veri videtur similis, unam alteramque vesiculam inflatam contactu & pressione sua vicinas male adfecisse, inque eis vitalem sanguinis motum turbando, uberiori lymphæ transudationi fomitem dedisse, it

ut paulatim non tantum ovarium totum intumuerit, sed & idem in hydatides plenarie mutatum fuerit.

§. IX.

Insuper tumorem ovarii prægrandem asciti & tumori pedum œdematoso occasionem dedisse, non sine ratione omni suspicor. Præterquam enim quod abdomen circa mali principium æquabiliter haud intumuit, sed saltem in alterutro latere tumor durus comparuit, atque eundem ad maturitatem veluti perductum ascitis demum cum tumore pedum œdematoso est subsecutus, sane a ratione nequaquam abhorret, ovarium tumidum utriusque mali fuisse causam. Id quidem non nisi in praxi medica hospitem latere potest, gravidas subinde tumore pedum œdematoso corripì, atque ab eo post partum sponte sua liberari. Et enim aliquando uterus gravidus in antea jam dispositis subjectis mole sua truncos venarum cruralium premit, ita, ut sanguis venosus e cruribus libere remeare nequeat: unde usu venire solet, ut a sanguine per arterias advecto, inque cruribus cumulado, exagitatoque, serum justo copiosius separetur, eodemque crura inundentur, obruanturque. At utero post partum pristinam figuram & exilitatem recuperante, & ita causa premente cessante, instauratur sanguinis vitalis motus, & pedetentim tumor omnis evanescit. Confinilem pressionis vim cur ovario ponderoso, moleque insigni, denegare velimus, causam non perspicio satis idoneam. Potius vero est simillimum, compressione venarum tum cruralium, tum aliarum, congestionì sanguinis, lymphæque transfusioni occasionem fuisse datam. Potissimum vero ex ovario ipso emanantem, & in abdominis cavitatem effusam lympham ascitem excitasse, aut incrementum ejus non parum auxisse, tumidi ovarii multiplices, exque patentes,

ferumque fundentes aperturæ, dilucide satis probant, utpote quæ dubio procul ab hydatidum sero, integumentum commune exedente, originem traxere.

§. X.

Omnes asciticos molesta admodum, atque anxietatum plena abdominis expansione cum spirandi difficultate complicata adfici, nemo est, qui ignorat. Quo major namque feri extravasati quantitas in abdominis cavitate congeritur, eo gravius non duntaxat est pondus haud citra molestiam summam circumferendum, sed eo molestius etiam integumenta adcrepaturam fere usque distenduntur. Sed cum eodem tempore aquæ insigne spatium occupantes, atque integumentis tensis compressæ, tum costarum, tum diaphragmatis descensui remoram injiciant, individuum fere ascitis symptoma est difficultas spirandi. Atque hac imprimis mirum in modum, & ad suffocationis usque periculum vexabatur nostra, cujus rationem mirabilis diaphragmatis situs clare ob oculos ponebat. Siquidem aquarum prementium vi diaphragma tam enormiter elongatum, tamque alte in thoracem protrusum erat, ut, abdomine licet ab aquis evacuato, idem uno in latere costæ secundæ, in altero tertiæ non procul a sterni accumbens conspiceretur. Quare mirari pene convenit, quomodo ægra spiritum tamdiu ducere valuerit, cum certe fornicata diaphragmatis pars utrumque thoracis latus totum fere occupaverit, quod alias dilatandis pulmonibus spatium concedere solet. Sane postremis ante obitum mensibus curvo & anteriora versus inclinato corporis situ ægram paulo liberius respirare, atque sic demum somnum capere potuisse, ex historia patet. Fortassis definito corporis situ effectum est, ut non modo diaphragma altius in thoracem, sed

sed anteriora etiam seu sternum versus ascenderit, atque in parte thoracis postica spatium vacuum reliquerit, quo obscuro thoracis, diaphragmatisque motu, pulmo suo modo explicari, contrahique potuerit. Etenim in nostra convexam diaphragmatis figuram inspirationis tempore parum in planam fuisse mutatam, fibræ non obscure docent, quarum ministerio altero in latere diaphragma superiori thoracis parti erat adnexum. Utrum autem fibrillæ eæ a mucido liquore, in fila diducto, an vero a filamentis expleura vel pulmone protrusis, enutritisque originem duxerint, jam justo scrupulosius indagare non vacat: sufficit monuisse, unionem, quæ diaphragmati cum elatiore thoracis parte intercessit, impedimento fuisse, quo minus in inspirationis gratiam diaphragma descensu & complanatione sua thoracem rite dilatare potuerit.

§. XI.

Præter symptomata ascitis jam enarrata, dantur adhuc alia bene multa, quibus adfectus hicce stipatus incedere solet. Ad ea enim sitis inexplibilis, anorexia, nausea, alvi stypticitas, tormina imi ventris, agrypnia, pulsus arteriarum inæqualis & interruptus, tabes consummata, aliaque pertinent. Quod autem symptomata hæc in omnibus asciticis promiscue haud observentur, variæ extravasati feri qualitati, variæque viscerum constitutioni inprimis debetur. Qui hydrope extinctorum cadavera diffecuerunt, modo serum croceò, viridi, citrino, alioque colore pravo tinctum, idemque plus vel minus corrosivum, modo omentum telæ instar tenue, aut plane consumtum, modo intestina livida, modo in hepate, liene, pancreate, glandulis mesenterii, similibusque organis, obstructions, jam in his vel aliis partibus scirrhasas concretiones, jam renes putridos, aut alia

viscera exulcerata, sicque porro, observavere. Hæc cum ita sint, mirari commode vix possumus, si asciticum aliis præterea morbis afflictum symptomatum ab his simul propullulantium syndrome penitus obrutum animadvertamus.

§. XII.

Occasione historiæ supra delineatæ monuimus, serum paracenthesi extractum, & post fata in abdomine inventum, aquei fuisse coloris, idemque multa scatuisse materia sebacea. Quare illud non tam acredine visceribus labem adspersisse, sed pondere inprimis variorum malorum extitisse causam, veritati satis videtur consentaneum. Neque vero in præsentii ovarii tumorem, perversum diaphragmatis situm, pulmonem decolorem, malaque inde manantia, ut ne cramben bis coctam haud citra tadium apponam, commemorabo: sed id silentio præterire nequeo, cetera viscera satis bene constituta fuisse animadversa. Quandoquidem inde ratio fortasse liquet, cur nostra neque siti, neque anorexia, neque alvi stypticitate, neque aliis symptomatibus, in asciticis quæ frequenter observantur, laboraverit. Sane AVICENNA hydropicorum sitim clamorosa & inextinguibilem perbene nuncupat; etenim aliquando eidem leniendæ, extinguendæque vix potum quemcunque sufficere, avtopsia locuples est testis; ut ideo tritum illud: quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ: apprime in hydropicos quadret. Probabiliter vero eo tempore vel subita hydropis generatio, vel mesenterium obstructum, vel vasa ejus chylo-lymphatica rupta, vel acriores primarum viarum cruditates, molestissimo illi affectui occasionem præbent. Quod si enim subito & copiose serum effunditur in abdomen, sanguis sero suo privatus, nec humectandis faucibus idoneus

non potest non fitim ægre explebilem excitare; non secus ac in diarrhœa, sudatione larga, aliisque copiosis excretionibus serosis animadvertere solemus. Sic porro potus assumptus propter vasorum mesenterii obstructionem vel dilacerationem in via interceptus, aut ab ea deflectens, jacturam feri, quam sanguis excretionibus naturalibus, tum vero præternaturali effusione in hydrope facit, resarcire dum nequit, non est, cur feri penuriam, indeque oriundam fitim miremur. Verum & hoc non raro accidit, ut cruditates bilioso-acres vaporetenus in os adscendentes, fitim in hydropicis moveant, augeantque, aut similibus moleculis sanguinem imbuant, eumque nimis acrem reddant. At enim vero cum nostra neque de ructibus acris conquesta sit, neque quicquam sensibilis vitii in mesenterio comparuerit, & insuper hydropis generatio lenta admodum fuerit, quilibet facili perspicit negotio, potum chylumque per viam regiam sanguini advectum, istum purpureo illi liquori conciliaffe fluorem, ut humectandis faucibus omnino sufficeret. Imo quoniam nihil labis in hepate, liene, pancreate, ventriculo, & intestinis, est observatum, & omnia hæc viscera partim succis præparandis ad chylicationem absolute necessariis, partim chyli præparationi, & distributioni, secumque alvinarum exclusioni sunt destinata, exinde non obscure patere arbitror, cur nostra, non obstante hydrope, non sine appetitu comederit, alvum quotidie purgaverit, nec in consummatam tabem inciderit: quale quid tamen in hydropicis plerumque videmus, in quibus præmemorata viscera male, pessimeque solent esse comparata.

§. XIII.

In cognoscendis binis hydropis speciebus, nempe ascite, & ovarii hydrope, nonnullos medicorum errorem

commisisse non modicum, in historia indicavimus. Id omnino negari nequit, orientem ovarii hydropem vix ac ne vix quidem, aut plane non cognosci posse: præcipue quando corporis partes externæ nihil œdematosi tumoris exhibent. Equidem nostra in principio mali dolorem obtusum, fixumque, quem ipsamet recte explicare nesciebat, sensit: at incertum plane hoc esse signum vix suspicioni movendæ aptum, quilibet cordatus facile mecum fatebitur. Sed cum paulatim tumor in abdomine absconditus ea ceperit incrementa, ut tactu percipi potuerit, certe si quis, non modo historiarum de ovarii hydrope editarum probe callens, sed & situs partium naturalis haud ignarus, tum puellæ phlegmaticam indolem, tum ipsius tumoris pondus, & lapsum ejus in illud latus, cui corporis situs favebat, perpenderit accurate, eum probabili quadam ratione ovarii hydropem suspicari potuisse, nemo non intelligit. Quantumvis autem signa hæcce non omni ambiguitate careant, siquidem nonnunquam ovarii steatoma hydropem ejus mentitur, & non absimilis tumor circa eandem regionem efflorescit, in regro existente ovario: tamen error vix condonandus est iis, qui insecutum ascitem cum graviditate minus confiderate confuderunt. Me quidem haud præterit, non paucos medicorum subinde graviditatem pro hydrope, & vice versa, habuisse, ita ut imaginarii hydropis per partum infantis felicem solutione, graviditatis vero falsæ subsecuto partu nullo errorem suum demum agnoverint: tamen, ut ne quis in similem incidat errorem, famamque suam ludibrio vulgi exponat, in declarando præsentī adfectu summa circumspēctione utatur, necesse est. Sane hydropi uteri cum graviditate interdum insignem cognationem intercedere, Cl. PRÆSES, Præceptor meus devenerandus, olim
in

in propemptico quodam inaugurali memorabili exemplo illustravit. Namque mariti cujusdam uxor, plurium liberorum genetrix, hydrope sic laboraverat, ut non modo durante imaginaria gestatione semultoties tenelli motum percepisse retulerit, sed & probationis ergo mammas tumidas lacque fundentes conspiciendas exhibuerit; nihilo tamen secius, cum circa postrema gestationis tempora lecto adfixa hæreret, facies pallida corpusque tabidum compareret, tumorque ille non sine gravativo sensu rueret, quorsum corpus inclinabatur: profecto sagaciores ante aquarum partu exclusarum eruptionem, eam pro mera imaginaria gravida habuere. Uti vero hydropicarum lac in mammis insoliti plane quid olet: ita, cum in nostra thorax contabuerit, abdomen vero intumuerit, decumbentis abdomen cum gravativo sensu de latere in latus fuerit conversum, respiratio imprimis pro diverso corporis situ ægerrime processerit, fluctuationem aquarum in abdomine misera senserit, pallor faciei, & universi corporis macilentia incrementa quotidie ceperit, præfatus ovarii tumor antegressus sit, urina pauca, eaque lixiviosa, emanaverit, eam inconsiderate pro gravida habitam esse, nemo non videt. Ascitis quidem inter signa sitis intolerabilis, anorexia &c. haud postremum locum occupat; tamen uti hydrops saccatus & uterinus hos adfectus subinde comites nequaquam habet: ita cum pleraque viscera in nostra salva fuerint, istiusmodi adfectuum absentia medicus decipi haud debuisset: cum sane ex antea commemoratis signis ascites jam tum satis clare patuerit. Interim dissimulare nequimus, interdum ascitis primum ortum cognitu esse perarduum. Proinde eo tempore non nimis præcipitanter de præsentis adfectu animi sui sensa explicet medicus: siquidem processu temporis luculentius

culentius cognoscet, quid boni malique subfit. Hac enim ratione infanti puellæ non facile maculam adasperget, nec foeminæ grauidæ partus felicitis spem præscindet.

§. XIV.

Neque vero minus circumspectum in prædicendo morbi eventu se gerere decet medicum. Etenim ascitem ambigui admodum esse eventus, quis, quæso, est, qui ignorat? Nonnulli scholam Salernitanam in sui ipsius opprobrium: hydrops, quartana, medicorum scandala plana: cecinisse arbitrantur; atque ARETAEI (m) effato: *hydrops injucundum*, inquentis, *adpectu vitium est*, & *toleratu difficile*; ab ipso enim perpauci liberantur, idque felicitate quadam, ac deorum potius, quam artis auxilio; nullo modo sunt contenti, existimantes, medicinæ vires tam angustis cancellis haud esse includendas; præcipue cum plurium hydropicorum pro desperatis habitorum, & convenienti methodo tractatorum, fausta fortunataque cura arti medicæ insigne decus conciliaverit, & etiamnum conciliet. Quantumvis itaque hoc in passu Apollineæ arti nihil gloriæ detractum velim, auctor tamen suasorque sum, medicus ut sibi caveat, ne forte huic vel illi medicamini nimium confusus, quemlibet hydropem pro adfectu curatu facili sine discrimine proclamet, vanaque spe clientem suum lactet. Haud pauci ex bona ventriculi, intestinorum, epatis, lienis, pancreatis, mesenteriique constitutione, atque adeo ex appetitu ciborum, fitis penuria, alvo quotidie aperta, similibusque signis, nec quidem sine ratione, felicem hujus adfectus eventum augurari solent. Sed enimvero hæc omnia vana fuisse in nostra, exitus eheu

fatis

(m) L.2. de diet, c. 1.

fatis superque docuit. Alii ex dyspnœa, eaque insigni, qua inprimis nostra laboravit, funestum ascitis eventum sibi concipiunt; nec sic quidem male: præcipue si id mali a corrupto pulmone, aut conjuncto thoracis hydrope simul originem ducat. Nuda vero spirandi difficultas, tametsi etiam insigniori gradu vexet ægrum, nihil certi designat: ea namque est consuetum asciticorum symptoma, qui tamen, ceteris paribus, interdum sanitatem ex animi sententia recuperant. CELSVS (n) jubet, tam potum, quam urinam hydropici metiri, & quod si quantitas urinæ quantitatem potus superet, bonam spem sanitatis recuperandæ superesse perhibet. Certe ea felicitas nostræ nunquam contigit, ut copiose minxerit; quandoquidem ex morbi historia constat, eam toto morbi cursu parum urinæ excrevisse. Sed cum ex eadem quoque historia innotescat, ægram ob fitis defectum paucò potu quotidie usam esse, pauca quoque urina parum luminis morbi prognosi accendere videbatur. Hydropem ovarii non ita periculosum esse, ii cum primis docent, qui eundem viginti annos durasse exemplis comprobare haud verentur. Eum vero curatu esse difficillimum, omnes fere uno fatentur ore. Vti namque quilibet saccatus hydrops quorumvis pene remedium efficaciam eludit, quia materia peccans munito veluti quopiam, seu sacco hydropico, circumsepta est, quorsum, ut verosimile fit, medicamento vis pertingere nequit: ita non inconcinne hydrops ovarii saccato hydropi accensetur, cujus cura fortassis multitudine hydatidum difficilior longe redditur. At vero si contingat, ut ovarii tumor hinc illinc dehiscat, serum pluat, & ascitem simul gignat, tantum abest, ut periculo careat, ut potius in vitæ

D

peri-

(n) L. 3. c. 21.

periculum ægrum conjiciat. Atque hanc principem fuisse rationem, cur nostra lentam obierit mortem, animo meo persuasum omnino habeo. Siquidem ascitis quidem longo affligit tempore, sed certa pernicie tarditatem compensat, eundo crescit, crescendoque deterior fit. Quapropter sicuti diuturnitas mali, nec non irritus optimorum etiam remediorum successus non obscuris indiciis prodit, funestum mali futurum esse eventum: ita cum idem in nostra fuerit animadversum, insuperque ascites ex immedicabili fonte promanaverit, eidem convalescentiæ spem promitti haud potuisse, sponte sua innotescit. GALENVS (o) suo jam tempore asseruit, hydropem, si cum febre acuta conjungatur, curatu esse impossibilem. Profecto cum febris acuta exanthematica paracenthesi inopinato supervenerit, mortem metuendam esse, judicatu non erat difficile, eamque suspicionem mox subsequutus ex hac vita discessus confirmavit.

§. XV.

Quamvis autem eventus docuerit, malum rebelle admodum fuisse, atque lethiferum, tamen uti viventes morbi calamitatibus mire afflicti ad vitæ usque exitum medicam opem anhelant, atque insuper insoliti quid in praxi medica subinde observatur, i. e. ut desperanter decumbentes præter expectationem convalescant, atque etiam medici ceteroquin ingeniosi, in abstrusarum, absconditarumque, quas suspicantur, causarum cognitione falluntur nonnunquam, ideoque in ambiguo statu versantes vix quicquam intentatum relinquunt: ita mirandum non est, si nostra variis remediis irritò licet, vanoque successu, fuerit usa. Nonnulli catharticonum in hydrope curando
usum

usum ad sidera usque extollunt, atque medelam ejus sine iisdem inutilem esse, minusque salutarem, opinantur. Alii ea quidem non insuper habent, at promiscue tamen non adprobant, imo plane rejiciunt, nempe si ascites cum phthisi, induratione & exulceratione viscerum sit conjunctus. Sane purgantium ministerio plurimos hydropicorum ex animi sententia pristinam recuperasse sanitatem, extra controversiam esse collocatum judico. Nemo vero praxeos medicæ gnarus ignorat, sine iis, aut per pauco laxantium saltem usu interposito, feliciter curari hydropem. Quis vero exoptatam istiusmodi curam propter neglecta cathartica inutilem, minusque salutarem pronuntiabit? Profecto uti natura crisin per alvum, modo per vias urinarias, aliaque organa molitur, & efficit; ita pro ægrorum diversa constitutione, cathartico- rum, sudoriferorum, diureticorumque effecta non uno modo se habent. Itaque ægrotantis idiosyncrasia dum medentis animo obversatur, non facile spem omnem atque fiduciam in decantatum catharticum ponet, sed potius evacuantia particulari ægri dispositioni accommodabit. Equidem nostra neque phthisi, neque induratione vel exulceratione viscerum laboravit, atque ideo contraindicantia, quæ cathartico- rum usum dissuadent, haud adfuere: tamen eidem purgantia plus damni, quam solaminis, peperisse, ex jam dicendis clarius innotescet.

§. XVI.

Nimirum in eligendis catharticis insignis Practicorum est dissensus; etenim non pauci fortiora, quæ drastica alias audiunt, ad quæ elaterium, euphorbium, ebuli succus, crystall. lun. aliaque pertinent, magni in hydrope obstinato æstimant; alii contra ea cane pejus &

angue esse vitanda, perhibent, & saltem lenioris naturæ purgantia, v. c. fol. Senn. radic. rhabarb. mechoacann. jalapp. hellebor. nigr. ꝯ. dulc. similiaque interdum minima dosi drastici acuata calculo suo adprobant, ita, ut junior inprimis Practicus, quorsum in ancipiti casu se vertat, propemodum nesciat. Neque enim exigui sunt momenti argumenta, quibus drastica maxime impugnantur; siquidem eorum vi septica ventriculi, intestinorumque tonum jamdum labefactatum infringi & destrui, substantiam eorum arrodi & exedi, humores vehementius commotos per dilacerata vasa largius effundi, tormina & spasmos intendi, flatus congeri, vitalem humorum motum impediri, subitaque & larga colluviei serosæ evacuatione ægrum suffocari, adseverare non dubitant. Hæc omnia si cum veritate plane congruerent, lævæ is mentis foret, qui ejuscemodi remedio summe nocivo uti velit. At vero quodsi commemorata remedia huic vel illi data parum vel nihil noceant, sed potius iis hydropicus remediis veluti ex orci faucibus eripiat, numne ea indiscriminatim atro carbone notare fas est? Minime gentium. Nolo jam ad empiricorum turbam provocare, qui drastico fortuito quidem casu, sed tamen aliquando apposite adhibito hydropicum sanant, qui ex scholis medicorum, justo modestius forte ibidem tractatus, ad eorum transiit castra, utpote de quibus TIM. a GVLDENKLEE non ineleganter scribit, quod sol quandoque prosperos eorum successus adspiciat, adversos autem terra tegat, & perpetuum injungat silentium. Sed venit mihi in mentem SYDENHAMII, lectionis veterum monumentorum amantissimi, sententia, quam hac de re fovet. Is namque non solum salutare ita dictorum drasticeorum in hydrope vires pluries expertus est, sed & iis auctori-

ctoritate veterum medicorum munitus pristinum honorem restituere allaboravit. Inprimis laudato viro bilem movet, quod conterraneus suus, WILLISIVS, adeo sinistre de medicis sentiat, qui elateria quadam pharmacia in hydropis curatione utuntur; hinc sibi temperare nequit, quin in sequentia erumpat verba: *At egregius hypothesium artifex nimium inconsiderate hæc protulit, antiquis medicis, vel prorsus neglectis, aut certe inconsultis, a quibus tamen amplissimus nobis de re medica thesaurus summa fide, verborumque integritate, traditus est: stet itaque honor suus elaterio.* Neque vero tralatitia est sententia, quam fini dissertationis de hyprope subnectit: *Fortasse objicies, inquit, ex his medicamentis hydragogis pleraque deleteria & mali moris esse, adeoque minus tuta; imo istiusmodi pharmacorum symptomata fere lethalia esse.* Respondeo: *in gravissimo morbo, & casu desperato vehemens auxilium experiri melius, quam nullum.* Deinde, *si quæ sint, raro per se, sed antidotis commista exhiberi solent; perinde ut in alexipharmacis compositionibus fieri solenne est.* Postremo, *quæ proprie & peculiariter gravi alicui morbo accommodata sunt, facile tolerantur, etiamsi eadem in integro corpore, sine summo vitæ periculo, dari non poterunt: ita in ascite ob aquæ abundantiam sævitia medicamento ferocissimi parum sentitur.* Hæc si quis perpendat probe, facile animadvertet, tunc demum ad ea remedia transitum esse faciendum, quando purgantia, aliaque mitioris indolis gratis adhibita fuere. Quid enim opus est drastico, si medicina naturæ magis amica morbus tolli queat. Et quemadmodum medicus ex juvantibus & nocentibus signa depromit, quibus & curæ & morbi eventum bonum vel malum cognoscit; ita si drastico vel cathartico mitiori dato obser-

vet, ægrum id remedii genus bene ferre, ventrem detumescere, reliquaque symptomata mitescere, cur a provido eorum usu abstinere debeat, causam non video satis idoneam. Contra si cathartica quæcunque liquores parum aut copiose, sed sine solamine, i. e. permanente aut crescente tumore, & non sine exacerbatione symptomatum reliquorum, eliminantur, prudentia medica postulat, ut cathartico tempestive valedicat. Nostræ leniora & fortiora multoties a variis data sunt cathartica; inprimis autem medicus, qui in vicina civitate degens, sibi fortunata hydropis cura non mediocrem famam acquisiverat, sex hebdomadas, & quidem alternis diebus apozema purgans validissimum eidem exhibuit, sed inauspicato successu: durante enim cura male se habuit, pejus post eandem: tantum quippe abfuit, ut crebriori purgatione venter detumuerit, ut potius majora indies ceperit incrementa. Adeo multum interest, ut caveamus, ne curæ uni, cujus amore potissimum sumus capti, nimis indulgeamus, eademque subinde abutamur.

§. XVII.

Alii asciticorum aquas per habitum corporis sudoriferorum externorum, æque ac internorum auxilio eliminare conantur, eumque in finem modo infusa & decocta sudorifera, modo essentias & spiritus ex vegetabilibus sudoriferis paratos, modo fixa diaphoretica terrea, aliaque pro diversa circumstantiarum varietate eligenda, modo balnea laconica, aut topica calefaciendi, exsiccandique virtute pollementia suadent. Sane HELMONTIVS mercurio diaphoretico bis mille hydropicos curasse dicitur, atque CL. BOERHAAVE (p) sale communi calefacto abdomini applicato

asci-

ascitem exsiccat; nec non LANGIVS (q) rustici summe hydropici meminit, qui in clibano pistorio tolerabiliter fervido per trihorium sudando, ab imminente vitæ discrimine se liberavit: qua de cura SCHNEIDERVS (r) hoc fert iudicium: *Rustici, inquit, solent ingredi furnum calefactum, in quo sudant ad animi deliquium, quandoque curantur, & saepius suffocantur, & sic a morbo liberantur.* Alii de sudoriferorum usu in hydrope ascite non adeo magnifice sentiunt, tametsi eadem, declinante hydrope, ad reliquias pituitosas discutiendas, & occultam transpirationem promovendam, adprobent: quos inter CL. WALDSCHMIDIVS haud ultimum sibi vindicat locum: *diaphoretica, inquiens, ob atrophiae metum suspecta sunt, ut vix tuto usurari possint, tantum enim abest, ut serum evacuent, utpote exagitando massam sanguineam, calorem & sitim augeant, corpusque magis extenuent, adde, si mavis, spirandique difficultatem intendant.* Et si etiam expectationi in proliciendo sudore faciant satis, crediderim tamen, quavis larga se-ri evacuatione non parum damni ascitico adferri, si ea sine ejus levamine, i. e. permanente aut increcente tumore ventris, fiat. Quandoquidem hac ratione residui humores ferolis particulis spoliati magis lentescunt, & inacrescunt, hydropicorum symptomata non parum exacerbantes. Nostra suavis supra memorati medici laconico balneo, & diaphoreticis ita est usa, ut uno die purgaret, alteroque sudaret, atque reciprocum catharticonum, sudoriferorumque usum per sex hebdomadum spatium serie non interrupta continuaret, quo successu, eventus docuit.

§. XVIII.

(q) in animadv. ad Pathol. Spagyr. Fabr.
(r) diss. de hydrope, §. 56.

§. XVIII.

Cum diuretica more sudoriferorum non ita fatigent corpus, nec cathartidorum instar tormina, aliaque mala moveant, ideoque naturæ magis sint amica, & insuper superfluum serum naturaliter per vias urinarias expurgetur, hæc imprimis in hydrope omnium tutissima esse, atque optima, communis fere cordatorum medicorum est sententia. Hinc infusum (s) trifolii fibrini, cerevisia (t) ex absynthio & bacc. juniper. recentibus parata, lixivium, ex cinerib. genist. ononid. stipit. fab. &c. vino vel aqua confecta, aliique sales fixi & volatiles, temperiei ægrotantis accommodandi, tantopere commendantur. Licet vero nostra præter alia diuretica tres hebdomadas lixivium e stipitibus fabarum paratum, non neglectis alterantibus, & lenioribus laxantibus, hauserit; tamen nec hujus usus quicquam solaminis eidem peperit, urina quoque eo tempore parce fluente. De domesticis remediis, aliisque ipsi a variis commendatis jam nihil dicere attinet, præcipue cum eorum notitiam non habeamus satis exactam: panaceæ autem mentio adhuc est facienda, quam adeptus miris præconiis extulit, cujus tamen usus vanus fuit, irritusque.

§. XIX.

Ex superioribus clare innotescere arbitor, hydroper variis adminiculis pharmaceuticis sæpius ex voto dissipari, alio vero tempore quævis incassum prorsus adhiberi, & nostra, & alii bene multi ex hydrope denati funesto suo constantur exemplo. At enim vero quæ subsit ratio, cur remedia, quæ multis eximie profuere, aliis sint nocumenta, aut minimum desideratum effectum haud præstent, id quod de

(s) JOH. FRANCVS tr. de trifol. fibr. (t) M. N. C. D. An. 9, 10. obs. 18.

dem difficiles explicatus habet. Certe unius, alteriusque, aut plurium viscerum functionibus naturalibus & vitalibus destinatorum pertinacissima obstructione, scirrho, corruptione, exulceratione, hydropem reddi curatu difficilem, & plane impossibilem, non ita mirum est. Nam uti ascites in se spectatus mirum in modum fatigat ægrum, nec ita facile sanari potest, sane si is foveatur viscerum morbis, quibus mederi nequimus, & qui anti-hydropicis non raro exacerbantur, ita, ut ab his sæpe abstinere cogamur, atque affectus ii unitis viribus medicinæ cuicunque resistent, ægrumque enervent, profecto tandem necesse est, antiquam illam cantilenam canamus: contra vim mortis non est medicamen in hortis. Vix autem existimaverim, hanc fuisse genuinam rationem, cur nostræ hydrops omnem remediorum pharmaceuticorum eluserit efficaciam. Equidem ovarium in hydatides erat mutatum: quoniam tamen nulla corruptionis aderant signa, & insuper actio ejus non tam ad individui, quam speciei conservationem facit, & cetera viscera bene satis erant comparata, excepto pulmone, cujus color luridus fatalem corruptionem non indicabat: sponte sua hinc fluere autumo, alii causæ esse adscribendum, quam ob rem ascites curari haud potuerit. Hydropem aliquando ex vasorum mesenterii chyloso-lymphaticorum ruptura natales suos deducere, medicorum monumenta satis superque testantur. Sane nisi singulari naturæ artificio, evacuatis licet aquis, canales ii consolidentur, non tantum hydrops renovabitur, verum tandem & hujus, & consummatæ tabiei atrocitate extinguetur æger. Tale quidem nostræ metuendum non erat, quippe cujus mesenterium, & actiones naturales nullam rupturæ memoratorum vasorum suspicionem movebant. Propterea

E

vero

vero haud negaverim, ovarium in peripheria hinc illinc apertum immedicabilem præbuisse fontem, ex quo emanavit lymphæ in abdomen confluens. Nihilotamen secius si modo ea catharticis, aliisque, separatis temporibus fuisset evacuata, probabiliter ægra aliquamdiu in vivis conservari potuisset. Sed enim vero uti natura sua sponte, quod interdum fieri solet, serum ex corpore haud extrudit; ita nec medicamenti id effici potuit. Etenim licet eo fine quamplurima fuerint data, tumor tamen abdominis nunquam decrevit, sed accrevit. Profecto quo pacto liquor serosus in abdomen effusus, ibidemque magna quantitate collectus, per vias urinarias, aut per alvum, aut habitum corporis evacuari soleat, ægre utique intelligere licet: tametsi experientia rei ipsius veritatem satis confirmet. Nolo in præsentī operosius indagare, utrum extravasati liquoris aut medicamentorum virtute intestinorum, aut vesicæ pori adaptentur ita, ut per eos extravasatus liquor trajici, in eorum cavitatem effundi, & sic demum extra œconomiam animale[m] proscribi possit, an vero simile quid vasis lymphaticis aut sanguifluis accidat, quo circulationis lege tandem per emunctorium quodcunque liquor peccans evacuari queat. Quamcunque vero amplectaris sententiam, necesse tamen est, definitam supponas proportionem poros inter secernentes, & liquorem secernendum. Quam si nulla medicina efficere poteris, hydrops quoque erit incurabilis. Et hæc fortassis est ratio, cur ex nostræ abdomine aquæ ibidem collectæ, & copiosissimam materiam sebaceam continentes, ideoque forte ad secretionem minus idoneæ, neque catharticis, neque diureticis, neque sudoriferis, evacuari potuerint, & cur ex iis remediis omnibus ne levamen quidem eadem senserit.

§. XX.

Sed quid tandem de paracenthesi dicendum, post quam nostra brevi vitam miseriarum plenissimam finiit. Sunt utique nonnulli, qui eam non modo floccipendunt, sed & plane rejiciunt. Quod si enim ad eorum mentem interna sint rite constituta, ægerque naturæ robore polleat, vix opus videtur esse paracenthesi, cum natura medicamentis adjuvata, sublevataque, suburram aquosam per loca convenientia expellere potis sit. Sin vero prava adsit viscerum indoles, aut hydrops nimis invaluerit, & æger justo sit debilior, periculum omnino est, ne vita cum aqua effluat, aut etiam punctura paracenthesi facta sphacelosam corruptionem contrahat, funestique eventus causa sit. Equidem prolata argumenta non plane nullam habent vim, at tanti tamen momenti mihi haud videntur, ut iisdem commoti paracenthesin ex remediorum catalogo expungere debeamus: quandoquidem ex antecedenti thesi nemini non perspicuum fit, nostræ viscera satis bona fuisse indole, eoque tempore, quo ipsi data sunt hydrotica, natura ejus satis valida erat, quæ tamen medicamentis suffulta eliciendis aquis minime sufficiebat, non obscuro indicio, regulam datam non ita esse universalem, ut non quandoque patiatur exceptionem. Propterea vero id ego haud asseruerim, paracenthesin viscerum indurationi, exulcerationi, aut corruptioni, vasorumque rupturæ, medelam asserre, sed neque mihi hoc facile persuaderi paterer, hydragoga iis adfectibus adeo eximie conducere, multo minus iisdem curandis sufficere, ita ut hac in re medicamenta hæc cum paracenthesi unam fere eandemque videantur habere vim. Utinam remediorum pharmaceuticorum vires ea certitudine se nobis commendarent, quam merito in operationibus chirurgicis magni facimus; etenim hac ratione morbos possemus depellere longe felicius, exoptatiusque. Quis autem adeo præfractæ erit frontis, ut negare audeat, aliquando magno molimine per cathartica, diureticaque, intendi frustra aquarum evacuationem, quam tamen simplici punctura intra brevissimum temporis spatium obtinebis. Fortassis, nisi fallor, in adhibendis ejusmodi operationibus sumus aliquando nimium scrupulosi, ne dicam, justo meticulosiores: quo fieri solet, ut tempus subinde elabi sinamus, quo æger paracenthesi ope plenarie sanitati restitui potuisset. Sane si for-

si forte fortuna usu veniat, ut umbilicus asciticorum sponte sua rum-
patur, tantaque cum euphoria aqua evacuetur, ut æger suæ sanitatis
omni ex parte fiat particeps, salutaria naturæ molimina merito lau-
damus, deprædicamusque. An adeo magnum discrimen sponta-
neam inter umbilici rupturam & puncturam arte factam interce-
dat, & an huic non æque vis sit tribuenda, hydropem, ceteris pari-
bus, plenarie sanandi, penes æquum lectorem esto iudicium. Ca-
tharticis, similibusque, interdum asciticos palliative saltem curari,
i. e. minui quidem iis tumorem, aut dissipari, at eundem brevi de-
nuo repullulare, in vulgus est notum: idem propemodum in para-
centhesi observare est. Etenim quando fons, e quo promanat aqua,
est immedicabilis, & ubi prava viscerum constitutio emendationem
admittit nullam, novo hydropi fomes subditur: ex feri quidem eva-
cuatione solamen percipit æger, sed a malo plene haud redditur li-
ber. Atque eum potissimum in finem operationem amplecteba-
tur nostra, ob suffocationis periculum summis angustiis exposita.
Equidem sunt, qui paracenthesi suffocationi, aut puncturæ sphace-
losæ corruptioni occasionem dari, opinantur, proptereaque reme-
dium hocce, quantum in se est, maximopere dissuadent, in nostra
tamen contrarium emicuit; siquidem paulatim facta aquarum eva-
cuatione res eo devenit, ut longe commodius, tranquilliusque respi-
rare potuerit, & post fata clare patuit, puncturam nullum inflama-
tionis, nedum sphacelosæ corruptionis signum exhibuisse, haud ob-
scuro argumento, aliquando remedium quodpiam præter necessita-
tem suspectum fieri. Quod autem ægra, non obstante qualicun-
que solamine, interierit, id febri malignæ exanthematicæ adscriben-
dum est, quam fortassis ante operationem nemo olfacere potuit.
Profecto chronico quopiam morbo detenti, sibimetipsis ex eo mor-
tem prælagire solent; tametsi non huius, sed alius præter spem su-
pervenientis atrocitate quam sæpissime mortalium numero eximan-
tur. Idem nostræ accidisse, eventus edocuit. Utrum atmosphæ-
ra calida, an vero vasa sanguifera a ponderoso liquore liberata fer-
mentationi sanguinis prædispositi malignæ occasionem subministra-
verint, jam brevitatis ergo haud investigabimus, finem potius
huic qualicunque meditationi imposituri.